

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Сучасні технології
у промисловому виробництві**

**М А Т Е Р І А Л И
т а   п р о г р а м а**

**IV Всеукраїнської міжвузівської
науково-технічної конференції
(Суми, 19–22 квітня 2016 року)**

ЧАСТИНА 2

Конференція присвячена Дню науки в Україні

**Суми
Сумський державний університет
2016**

ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИК СТРУМИННО-РЕАКТИВНОЇ РОЗШИРЮВАЛЬНОЇ МАШИНИ ДЛЯ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ СТАНЦІЙ МАГІСТРАЛЬНИХ ГАЗОПРОВІДІВ

Ванєєв С. М., доцент; Архипов В. Ю., студент, СумДУ, м. Суми

Одним із шляхів вирішення проблеми енергозбереження є використання (утилізація) вторинних енергоресурсів. Велика кількість ексергії стислих газів втрачається на вузлах редукування в різних галузях промисловості. Якісною альтернативою регуляторам тиску є утилізуючі системи, що базуються на турбодетандер-електрогенераторних установках і агрегатах. Дані системи забезпечують одночасно зниження і регулювання тиску газу при його розширенні в турбодетандері, а також отримання механічної роботи на валу з перетворенням її в електроенергію.

Запропоновано в діапазоні потужностей до 500 кВт використовувати турбогенераторні агрегати з розширювальною машиною струминно-реактивного типу. Ці агрегати прості по конструкції з можливістю освоєння звичайним виробництвом, надійні в експлуатації, стійкі до ерозійного зносу та гідратуутворення, а також дозволяють отримувати додаткову електроенергію.

Мета роботи - розрахунок і аналіз характеристик струминно-реактивної розширювальної машини з врахуванням і без врахування коефіцієнта стиснення при всіх можливих діапазонах роботи газорозподільних станцій з витратою 5000 н.м³/год, 10000 н.м³/год, 30000 н.м³/год.

Задачі:

- розрахунок основних параметрів струминно-реактивної розширювальної машини (СРРМ) по всьому діапазону характеристик;
- розрахунок основних характеристик СРРМ з урахуванням коефіцієнта стиснення і без урахування;
- побудова графіків залежності обертового моменту, потужності та ККД турбіни від частоти обертання ротора;
- аналіз отриманих результатів.

Для проведення розрахунків була використана реально діюча струминно-реактивна розширювальна машина що встановлена в турбодетандер-електрогенераторному агрегаті потужністю 100 кВт ТДА-СРТ-100/130-5,5/0,6ВРД для газорозподільних станцій [1-6].

Розрахунок основних параметрів проводився за допомогою прокладної програми. Були проведені розрахунки для всього діапазону режимів роботи СРРМ. Також було проаналізовано вплив коефіцієнта стиснення на основні параметри и характеристики СРРМ.

На основі отриманих значень визначався обертовий момент, потужність та ККД турбіни. Були побудовані графіки залежності цих параметрів від частоти обертання ротора.

ВИСНОВКИ

1. Виконана оцінка доступної (наявної) потужності, яку можливо отримати в якості корисної, та інших параметрів для газорозподільних станцій з витратою 5000 н.м³/год, 10000 н.м³/год, 30000 н.м³/год.

2. Виконано розрахунок і аналіз характеристик струминно-реактивної розширювальної машини, яка використовується в турбодетандер-електрогенераторному агрегаті ТДА-СРТ-100/130-5,5/0,6ВРД, з врахуванням і без врахування коефіцієнта стиснення при всіх можливих діапазонах роботи газорозподільних станцій з витратою 5000 н.м³/год, 10000 н.м³/год, 30000 н.м³/год. Встановлено, що агрегат з цією турбіною може бути встановлений на АГРС з витратою 30000 н.м³/год. Для АГРС з витратою 5000 н.м³/год і 10000 н.м³/год необхідні турбіни з меншими розмірами проточної частини.

3. Коефіцієнт стиснення для заданих умов роботі АГРС змінюється у діапазоні 0,86 - 0,96. Діапазон зміни середніх значень коефіцієнта стиснення становить 0,88 – 0,92. Врахування коефіцієнта стиснення приводить до зменшення потужності, що виробляється турбіною, але незначно: для номінального режиму роботи потужність зменшується до 5 %. Ще менше коефіцієнт стиснення впливає на ККД турбіни.

4. В подальшому передбачається розробка струминно-реактивних розширювальних машин і турбодетандерних агрегатів на їх основі для кожного типорозміру станцій з розрахунком геометричних розмірів і характеристик.

Список літератури

1. Ванеев, С. М. Использование струйно-реактивной турбины в системах редуцирования природного газа / С. М. Ванеев, С. К. Королев // Вестник НТУУ «КПИ»: Машиностроение. – 1999. – Вып.35. – С. 76 – 83.

2. Ванеев, С. М. Исследование струйно-реактивной турбины для турбодетандерного агрегата / С. М. Ванеев, В. В. Гетало, С.К. Королев // Вісник національного технічного університету «ХПІ». Збірник наукових праць, тематичний випуск «Енергетичні та теплотехнічні процеси й устаткування». – 8'2012, №8, С. 82 – 90.

3. Ванеев, С. М. Создание турбодетандерного агрегата ТДА-СРТ-100 со струйно-реактивной тягой / С. М. Ванеев, В. В. Гетало, А. С. Бережной, С. К. Королев // Газотурбинные технологии. – 2014. – №1(120). – С. 40 – 43.

4. Ванеев, С. М. Создание турбодетандерного агрегата ТДА-СРТ-100 со струйно-реактивной тягой / С. М. Ванеев, В. В. Гетало, А. С. Бережной, С. К. Королев // Газотурбинные технологии. – 2014. – №2(121). – С. 34 – 37.

5. Sergej Vanyeyev. Jet-Reactive Turbine: Experimental Researches and Calculations by Means of Softwares / Sergej Vanyeyev, Viktor Getalo // Applied Mechanics and Materials. – 2014. – Volume 630. – Pages 66 – 71.

6. Ванеев, С. М. Исследование турбодетандерного агрегата на базе струйно-реактивной турбины мощностью 100 кВт / С. М. Ванеев, С. К. Королев // Сборник научных трудов «Совершенствование турбоустановок методами математического и физического моделирования». – Харьков. – 2003. – С. 293 – 296.